

УДК [01+02]:316.77«20»

Лариса Литвинова,
мол. наук. співроб. НБУВ

**БІБЛІОТЕКОЗНАВЧІ ТА БІБЛІОГРАФОЗНАВЧІ
ДИСЕРТАЦІЙНІ ДОСЛІДЖЕННЯ
В ГАЛУЗІ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ,
ЗАХИЩЕНІ У 2008–2010 рр.**

Розглянуто основні напрями дисертаційних досліджень з бібліотекознавства та бібліографознавства, які були захищені за спеціальністю 27.00.03 – Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство.

Ключові слова: дисертація, бібліотекознавство, бібліографознавство, соціальні комунікації.

На початку ХХІ ст. зросла значущість наук документально-комунікаційного циклу, фундамент якого складають дисципліни, що досліджують інформаційну діяльність, в основі якої лежать різні документні форми. У першу чергу до них відносяться книгознавство, бібліотекознавство та бібліографознавство, які об'єднані в одну наукову спеціальність, що дозволяє комплексно розглядати проблеми розвитку даних наукових дисциплін і формування їх теоретико-методологічних аспектів, та віднесені до галузі наук «соціальні комунікації» [1] (до 2007 р. наукова спеціальність «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» була локалізована в науковому напрямі «Історичні науки» з можливістю захисту дисертацій з історичних, філологічних та педагогічних наук) [2].

Мета даної статті – розглянути основні напрями дисертаційних досліджень з бібліотекознавства та бібліографознавства¹, які були захищені у 2008–2010 рр.² за спеціальністю 27.00.03 – Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство.

---

¹ Огляд книгознавчих дисертаційних досліджень здійснено в окремій статті, яка вийде у 14-му випуску збірника наукових праць «Рукописна та книжкова спадщина».

² Огляд дисертаційних досліджень з книгознавства, бібліотекознавства та бібліографознавства, захищених в Україні в 1998–2007 рр., здійснено в окремій статті у 8-му випуску (2010 р.) науково-практичного і теоретичного збірника «Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития».

У нормативних документах дається наступне визначення дисертації – «Дисертація на здобуття наукового ступеня є кваліфікованою науковою працею, виконаною особисто здобувачем у вигляді спеціально підготовленого рукопису або опублікованої монографії» [3]. Проте характерною особливістю сучасного періоду є та умова, що ефективний розвиток економіки України вимагає активізації інноваційних процесів, що дозволяють вести безперервне оновлення і інтенсивний розвиток виробництва на базі освоєння і реалізації новітніх досягнень науки і техніки. Природно, необхідно вести мову про зміну парадигми дисертаційної роботи. Вона повинна стати конкурентоздатною науковою продукцією. Таким чином, сьогодні в дисертаціях важливо вирішувати проблеми, які повсякчас виникають у ринковій економіці, у нових соціально-економічних умовах.

За 2008–2010 рр. за спеціальністю 27.00.03 – Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство захищено (за даними ВАК України на 01.10.2010 р.) 24 кандидатських та 4 докторських дисертацій: у 2008 р. – 9, у 2009 р. – 9, у 2010 р. – 10. У двох третинах робіт (захищено 18 дисертацій, що складає 64 % від загальної кількості) висвітлюються проблеми бібліотекознавства та бібліотечної справи; значно менше захищено дисертацій з книгознавства та книжкової справи – 8 (29 %), а найменша кількість досліджень з бібліографічної діяльності та бібліографознавства – усього 2 (7 %) (таблиця).

Таблиця

Розподіл дисертаційних робіт за спеціальністю 27.00.03 – Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство, захищених у 2008–2010 рр. за відповідними галузями (історичні науки та соціальні комунікації)

Рік	Історичні науки	Соціальні комунікації	Всього
2008	3	6	9
2009	4	5	9
2010	8	2	10
Весь період	15	13	28

Як і в 90-х рр. ХХ ст., провідні Київська і Харківська наукові школи зберегли свої лідируючі позиції. Це особливо підкреслює цінність традицій, професійних колективів, а також складність швидкого розвитку наукових напрямів на малопідготовленому ґрунті.

За досліджуваний період захищено 18 дисертаційних робіт з бібліотекознавства: 7 – у 2008 р., 5 – у 2009 р., 6 – у 2010 р. (в середньому 6 дисертацій у рік), а з бібліографознавства – лише 2 у 2010 р.

За 2008–2010 рр. ряди спеціалістів-бібліотекознавців бібліотечно-інформаційної галузі поповнили 17 кандидатів наук (10 – з соціальних комунікацій, 7 – з історичних наук) та 3 доктора наук (2 – з соціальних комунікацій, 1 – з історичних наук).

Розгортання нового етапу суспільного розвитку, який дістав назву інформаційного суспільства, набуло глобального характеру і ґрунтується на інформатизації всіх сфер суспільного життя, модернізації виробничої бази, використанні документно-інформаційних ресурсів у системі суспільного виробництва. Інформаційне суспільство створює метасистемні умови перетворень у всіх сферах суспільного життя, у тому числі і в бібліотечній, в якій нині виникають нові форми організації діяльності, відбуваються процеси диверсифікації, зміни в технологічній, кадровій, управлінській складових функціонування, тобто тенденції, які вже дістали назву трансформаційних змін. Водночас, бібліотека, як складова сучасної системи соціальних комунікацій, не завжди відповідає вимогам інформаційного суспільства. Проблема соціальної значущості й відповідності бібліотек реаліям інформаційного суспільства з його глобальними преференціями є однією з основних у сучасному бібліотекознавстві. Тому, майже в половині дисертаційних робіт, захищених у Харківській державній академії культури, розглядається трансформація бібліотечної діяльності та роль бібліотек у формуванні нової комунікативної реальності. Це дослідження, в яких розроблено теоретико-методологічні засади управління інноваційним розвитком бібліотек України за умов їх функціонування на документно-інформаційному й інформаційно-когнітивному рівнях соціальних комунікацій [4], теоретично обґрунтовано процеси коеволюційного³ розвитку бібліотеки і системи наукової комунікації в умовах посилення пріоритетів науки як сфери інтелектуалізації суспільних відносин [5], обґрунтовано теоретико-організаційні засади виховної діяльності бібліотек ВНЗ за умов розширення їх соціально-комунікаційних функцій і утворення єдиного інформаційно-комунікаційного простору освіти [6], розроблено теоретичні і методологічні засади управління професійно-діяльнісним середовищем бібліотек, оновлено зміст наукової організації праці й охорони безпеки життєдіяльності

---

³ У даному контексті коеволюційні процеси – взаємопов'язані та взаємозалежні процеси розвитку бібліотек, науки і наукових комунікацій.

працівників бібліотек за умов інформатизації [7], сформовано теоретико-методологічні засади адаптації комунікаційних технологій до бібліотечної діяльності в умовах інформаційного суспільства [8]. Перспективи та напрями стратегічного розвитку бібліотек, обґрунтовані в дисертаціях, сприятимуть прискоренню процесу само-ідентифікації бібліотечно-інформаційних фахівців, інтеграції бібліотек України до інформаційного ринку та світового інформаційного простору. Крім того, наукові положення та висновки, методологічні принципи даних досліджень можуть стати підґрунтям для подальших наукових розробок у галузі соціальних комунікацій, бібліотекознавства та соціальної інформатики.

Інформаційне забезпечення науково-дослідного, виробничого, навчально-виховного процесів розвитку суспільства було і залишається пріоритетними завданнями у діяльності бібліотек усіх типів і видів. Зміни в соціально-економічному, політичному і державному устрої держави неодмінно відбиваються у формі і змісті інформаційного обслуговування різних категорій користувачів бібліотеки. Таким чином, бібліотечний інститут постійно знаходиться в пошуку нових механізмів та способів реалізації своїх родових функцій. Тому саме технології інформаційного обслуговування, на відміну від внутрішніх виробничих процесів бібліотеки, найбільше піддаються інноваційним тенденціям і впливам, які виникають як у суспільстві загалом, так і генеруються у бібліотечному середовищі. Дослідження інноваційних складових в технологіях інформаційного обслуговування, що були проведені О. Ісаєнком в провідних бібліотеках країни, є надзвичайно цікавими і корисними для розвитку сучасної бібліотечної установи і, що важливо, вказують на низку проблем і прогалин, що мають місце в організаційно-управлінському, науково-методичному, матеріально-технічному, технологічному та кадровому забезпеченні процесів інформаційного обслуговування користувачів бібліотек. Розроблена дисертантом комплексна трикомпонентна модель інформаційного обслуговування сучасної бібліотеки за своїм змістом є формою організаційно-методичного та управлінсько-виконавського забезпечення діяльності бібліотечної установи, а також комплексним і органічним поєднанням численних напрямів, форм та видів інформаційного обслуговування сучасного користувача і може стати у нагоді на всіх етапах процесу організації та вдосконалення системи обслуговування бібліотеки будь-якого типу і виду [9].

Оскільки основною метою бібліотечної діяльності стає формування бібліотечно-інформаційного простору на засадах сучасних технологій та телекомунікацій, що передбачає колективне створення та використання

спільних ресурсів, тому в сучасних умовах виникає потреба в зміцненні інформаційної взаємодії між бібліотеками на основі перспективних інформаційних технологій та стандартів. Дисертаційна робота Т. Костирко присвячена вивченню структури, змісту та компонентів інформаційно-ресурсної бази освіти за рівнями ресурсів: міжнародними, національними, спеціалізованими, регіональними; визначенню нормативно-правових засад інформаційно-бібліотечних корпоративних систем; визначенню тенденцій взаємодії бібліотек вищих навчальних закладів України, що дозволяє встановити шляхи вдосконалення інформаційного забезпечення освітнього процесу в умовах інформаційного суспільства. Комплексний аналіз бібліотечно-інформаційних ресурсів бібліотек регіональних ВНЗ надає можливість узагальнити методичні знання про корпоративну діяльність бібліотек ВНЗ, визначити її організаційно-структурні та функціонально-змістовні засади, управлінсько-методичного супровід ресурсної бази інформаційного забезпечення освіти. При розгляді тенденцій формування єдиного науково-освітнього простору України дослідниця зазначає, що бібліотеки ВНЗ виступають як важливий інструмент освітнього процесу. Інформаційно-освітнє середовище бібліотек розглядається як частина системи безперервної освіти, як поєднання всіх ресурсів незалежно від відомчого підпорядкування, умов і засобів розповсюдження інформації, а доступ користувачів до інформації навчально-методичного та організаційного характеру забезпечується шляхом створення єдиного інформаційно-комунікаційного простору [10].

Обґрунтуванню напрямів підвищення ефективності комерціалізації бібліотечно-інформаційної діяльності бібліотек України, які охоплюють механізми нормативно-правового регулювання, внутрішньобібліотечного управління, а також виробництва інформаційно-аналітичних продуктів і послуг, присвячена робота М. Соловйової. Запропоновані автором шляхи підвищення ефективності комерціалізації бібліотечно-інформаційної діяльності дозволяють керівникам конкретизувати завдання бібліотек стосовно можливостей, форм і методів комерційної діяльності, спрямованих на інноваційний розвиток та створення комфортного інформаційного середовища бібліотек [11].

Проблема ефективного освоєння, використання інформаційних ресурсів в період переходу суспільства до інформаційного етапу свого розвитку набуває особливого значення, потребує глибокого наукового осмислення. У цьому контексті у роботі В. Медведєвої проаналізовано досвід Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (далі – НБУВ) в процесі перетворення її в сучасний науково-інформаційний

комплекс загальнонаціонального значення на базі впровадження новітніх інформаційних технологій, що підвищили ефективність традиційних форм бібліотечної роботи і дали імпульс розвитку новим можливостям за рахунок комп'ютеризації, впровадження передових форм організації праці тощо. Особлива увага приділена узагальненню практики діяльності Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади НБУВ, яка орієнтована на виробництво власних інформаційних та аналітичних продуктів у відповідності з запитами корпоративних користувачів [12].

Активізація процесу забезпечення потреб державних органів, громадян і юридичних осіб в отриманні правової інформації на базі використання бібліотечними установами електронних інформаційних технологій, систем і мереж, що дозволяють здійснювати формування, опрацювання, впорядкування і надання користувачу необхідної правової інформації, викликана тим, що її застосування сьогодні охоплює весь спектр суспільних відносин. Актуальність вказаних питань набуває особливого значення у зв'язку з тотальним поширенням глобальних комунікацій в суспільстві та здійснює значний вплив на розвиток культури, економіки та політики, забезпечення цивільних прав і міжнародний інформаційний обмін. На вирішення цих завдань спрямовані дисертаційні роботи Н. Іванової та І. Коваленко.

Видаються цікавими запропоновані Н. Івановою засоби структуризації даного виду інформації при формуванні відповідних бібліотечних баз даних за характерними ознаками інформаційних ресурсів, що дає нові уявлення про можливості бібліотечних установ як сучасних інформаційних центрів, а також здійснені узагальнення про засоби забезпечення користувачів електронною правовою інформацією на основі проведеної типізації основних груп користувачів за характером діяльності. Привертають до себе увагу також результати здійсненого Н. Івановою соціологічного дослідження, що демонструють не лише зміни професійних, освітніх, вікових характеристик користувачів, але й дають уявлення про нові інформаційні запити в правовій сфері [13].

На думку І. Коваленко, найефективнішим комунікаційним засобом стимулювання потреби в підвищенні правової культури є створення корпоративного онлайн-ресурсу електронної правової бібліотеки, організованої на базі спеціалізованого Інтернет-порталу «Бібліотечне законодавство України». Дисертантка у своєму дослідженні підкреслює, що ядром змістовного контенту мультимедійного середовища цього порталу має стати дистанційний навчальний модуль «Бібліотечне право»

як ефективний інструмент системної інтеграції загальноправових та професійно-правових знань бібліотекарів. Опанування цього модуля бібліотечними працівниками сприятиме формуванню міждисциплінарного знання, що виникає на стику наук, набуттю вмій та навичок щодо правової регламентації всіх основних напрямів діяльності сучасної бібліотеки, підвищенню ефективності формування всіх компонентів правової культури бібліотечного фахівця. За результатами проведеного дисертантом соціологічного дослідження розроблено класифікацію комунікаційних засобів формування правової культури бібліотечного фахівця. Доведено, що когнітивним ядром правової культури бібліотечних фахівців є інформаційне право, яке регулює суспільні відносини, пов'язані з функціонуванням інформації в суспільстві [14].

Перехід України до високотехнологічного інформаційного суспільства зумовлює необхідність глибокого оновлення системи освіти, яка є основою розвитку країни, запорукою її майбутнього. Потреба українського суспільства та бібліотечної галузі України в компетентних, високоосвідчених кадрах, здатних ефективно діяти в умовах інформатизації суспільства, забезпечуючи повне й оперативне задоволення потреб користувачів у різноманітних видах і типах документно-фіксованої інформації, і сучасним станом підготовки бібліотечно-інформаційних кадрів, зорієнтованої в основному на роботу з традиційними друкованими виданнями, дало підстави Л. Демчиній у своєму дисертаційному дослідженні розробити теоретичні засади формування системи документологічної складової підготовки бібліотечно-інформаційних кадрів у сучасних умовах інформатизації та ступеневої освіти; на основі ретельного аналізу публікацій виявити, що провідну роль у становленні та розвитку наукових дисциплін документально-комунікаційного циклу відіграють учені, які є одночасно й викладачами відповідних навчальних дисциплін; обґрунтувати висновок щодо провідної ролі «вузівської науки» в розвитку наукових і навчальних дисциплін документально-комунікаційного циклу, визначити їх номенклатуру, об'єкт, предмет, міжпредметні зв'язки [15].

Важливого значення для української бібліотечної освіти, яка, відповідно до міжнародних освітніх вимог, трансформувалася в інформаційно-бібліотечну освітню систему, набувають питання ефективного використання інформаційних і телекомунікаційних технологій. Нині спостерігається недостатнє використання інноваційних інформаційних технологій, зокрема технологій дистанційного навчання у сфері підготовки бібліотечних фахівців сучасного рівня. І саме у зв'язку з передовими тенденціями розвитку освіти, де центральне місце посідає

використання інформаційно-комунікаційних технологій дистанційного навчання, слід вивчати, аналізувати та зважати на позитивний досвід, накопичений у вищих бібліотечно-інформаційних школах зарубіжних країн, зокрема в США, яка є провідною країною у сфері інформаційних технологій. З метою створення відповідної науково-організаційної платформи для ефективного впровадження інноваційних технологій навчання у вищих бібліотечно-інформаційних навчальних закладах України, проблеми з наукового обґрунтування теоретико-методичних та організаційних засад використання інформаційних технологій дистанційного навчання в зарубіжній освітній сфері (на прикладі університетів США) досліджувала О. Олійник. На основі аналізу інформаційно-комунікаційних технологій дистанційного навчання бібліотечних фахівців у 33 університетах США з'ясовано, що головними тенденціями практичної галузі, котрі впливають на форми та засоби навчання, є міжнародна та внутрішньо-американська корпоративна діяльність бібліотек на базі телекомунікаційних мереж Інтернету; поширення інформаційно-бібліотечних послуг через мережу Інтернет; організація он-лайнних бібліотечних послуг і продуктів; фахове становлення та професійний розвиток кадрового складу – бібліотечно-інформаційних фахівців, зміст і функції діяльності яких базуються на інформаційно-комунікаційних технологіях. Дослідницею запропоновано й обґрунтовано, з урахуванням специфіки української вищої галузевої освіти, рекомендації щодо впровадження у вітчизняну бібліотечно-інформаційну освіту дистанційного навчання, з конкретними пропозиціями для комплексу системного забезпечення: організаційного, технологічного, технічного, кадрового [16].

Сучасний період розвитку інформаційної сфери суспільства характеризується стрімким зростанням обсягів електронних документальних ресурсів. Значна їх частина існує лише в глобальних комп'ютерних мережах. Питання зберігання цієї інформації для наступних поколінь належним чином не вирішено. Бібліотеки за нових умов мають розширити свої функції і доповнити їх завданнями архівування та використання мережевих науково-інформаційних і суспільно значущих ресурсів. Вітчизняні бібліотеки мають знайти свій підхід до вирішення завдання формування фонду плинних мережевих джерел інформації, що має враховувати як світовий досвід збереження інформаційних ресурсів глобальних комп'ютерних мереж, так і особливості організації бібліотечної системи в Україні. У роботі В. Копанєвої проаналізовано основні тенденції розвитку онлайнних науково-інформаційних ресурсів в Україні та світі;

розроблено концептуальні засади формування національного фонду мережевих джерел інформації; визначено правові засади архівування науково-інформаційних ресурсів; обґрунтовано підхід до опрацювання великих обсягів інформації в електронному фонді [17].

Невід'ємну частину вивчення історичного процесу розвитку як вітчизняної так і зарубіжної бібліотечної справи становить дослідження основних принципів її функціонування на різних історичних етапах. Тут слід звернути увагу на роботу Н. Захарової, написання якої зумовлене необхідністю наукового осмислення культурно-просвітницької діяльності НБУВ на різних етапах соціально-політичного та економічного розвитку України, в нових умовах розвитку українського суспільства, перетворення Бібліотеки в науково-інформаційний та національно-культурний центр. Ґрунтовне вивчення комплексного документального масиву, зібраного в різних архівах за 90 років, дало змогу дослідниці відтворити цілісну картину становлення і розвитку культурно-просвітницької діяльності НБУВ, яка еволюціонувала від найпростіших форм масової роботи до перетворення Бібліотеки на культурно-просвітницький центр [18].

Розбудова громадянського суспільства в сучасній Україні актуалізує роль громадськості та професійних об'єднань у впровадженні демократичних принципів у діяльність установ пам'яті: архівів, бібліотек, музеїв. Відтак надзвичайно важливим є вивчення світового досвіду в цій сфері. У дисертаційному дослідженні В. Пашкової репрезентовано результати вивчення діяльності професійних об'єднань Північної Америки, Європи, Азії, Африки, Австралії, трансформації їх суспільної ролі на тлі зміни соціальних функцій бібліотеки й завдань бібліотекаря в різні історичні періоди та за різних соціально-економічних обставин. Широкі географічні та хронологічні (понад 130 років) межі дослідження дозволили здобувачеві визначити загальні тенденції розвитку бібліотечних об'єднань, виокремити й проаналізувати їх функції. У роботі достатньою мірою висвітлено вплив національних бібліотечних асоціацій на вдосконалення практики та стимулювання наукових досліджень, обґрунтовано особливу роль асоціацій у розробці та забезпеченні дієвості професійних моральних кодексів. Важливо відзначити, що науковець ретельно проаналізувала видавничу діяльність національних бібліотечних асоціацій, дослідивши різні типи і види професійних видань, які виходять під грифом бібліотечних об'єднань, фахово розкрила їх завдання та роль у професійному зростанні. Аналіз документального потоку і масиву видань бібліотечних асоціацій дозволив визначити їх роль у системі інформаційного забезпечення бібліотечної справи [19].

У кінці ХХ – на поч. ХХІ ст. людство вступило в нову стадію свого розвитку – інформаційне суспільство, що призводить до суттєвих трансформацій каналів і засобів передавання інформації в часі та просторі, динамічних змін у діяльності соціокомунікативних структур суспільства, зокрема в бібліографічній діяльності бібліотек. Це зумовлює нові вимоги до організації бібліографічної діяльності в Україні, пошуку місця й ролі бібліографічної інформації в комп'ютеризованому інформаційному середовищі. У цьому контексті дисертаційне дослідження Л. Трачук, в якому обґрунтовуються теоретичні засади формування системи електронної бібліографії в ситуації невизначеності, низка організаційних та методичних питань, набуває особливої актуальності, наукового і практичного значення [20].

Досить важливою для розвитку вітчизняної галузевої бібліографії є дисертаційна робота М. Шатрової, в якій детально проаналізувавши видання з питань образотворчого мистецтва, що вийшли в Україні в 1996–2006 рр., дослідниця виявила не лише тематичний і типологічний склад видавничої продукції, але й композиційні та методичні особливості окремих видів видань. Зокрема, особливу цінність становить характеристика бібліографічних та довідкових видань, що складають інструментарій бібліографічного обслуговування користувачів образотворчої інформації. Дисертанткою вперше охарактеризовано довідково-бібліографічний апарат бібліотек у галузі образотворчого мистецтва [21].

Розглянуті дисертаційні роботи відбивають ступінь розвитку бібліотечної науки і підготовки наукових кадрів галузі. Основні наукові ідеї, висновки і практичні рекомендації даних дисертацій можуть використовуватися при розробці стратегій розвитку бібліотечного соціального інституту та формуванні змісту інноваційної політики бібліотек на різних рівнях її системного функціонування.

Список використаних джерел

1. Про доповнення переліку галузей науки, з яких може бути присуджений науковий ступінь : постанова Кабінету Міністрів України від 13 груд. 2006 р. №1718 // Уряд. кур'єр. – 2007. – 10 січ.
2. Про затвердження Переліку галузей науки, з яких може бути присуджений науковий ступінь : постанова кабінету Міністрів України від 29 листоп. 1997 р. № 1328 // Офіц. вісн. України. – 1997. – № 49. – С. 36; Про затвердження Переліку спеціальностей, за якими проводиться захист дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата наук і доктора наук, присудження наукових ступенів

і присвоєння вчених звань : (із наказу ВАК України від 23.06.2005 р. № 377) // Бюл. ВАК України. – 2005. – № 9. – С. 2–18.

3. Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника : постанова Кабінету Міністрів України від 7 березня 2007 р. № 423. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=423-2007-%EF>.

4. *Давидова І. О.* Інноваційна політика бібліотек України: зміст та стратегії розвитку в інформаційному суспільстві : автореф. дис. ... д-ра наук з соц. комунікацій : 27.00.03 / Ірина Олександрівна Давидова ; Харк. держ. акад. культури. – Х., 2008. – 51 с.

5. *Шемаєва І. В.* Бібліотека в системі наукової комунікації: коеволюційні процеси розвитку : автореф. дис. ... д-ра наук з соц. комунікацій : 27.00.03 / Ганна Василівна Шемаєва ; Харк. держ. акад. культури. – Х., 2009. – 41 с.

6. *Грабар Н. Г.* Виховна діяльність бібліотек вищих навчальних закладів у сучасних соціально-комунікаційних умовах : автореф. дис. ... канд. наук з соц. комунікацій : 27.00.03 / Наталя Григорівна Грабар ; Харк. держ. акад. культури. – Х., 2008. – 20 с.

7. *Жукова В. П.* Професійно-діяльнісне середовище бібліотеки: чинники формування, структура й управління : автореф. дис. ... канд. наук з соц. комунікацій : 27.00.03 / Валерія Павлівна Жукова ; Харків. держ. акад. культури. – Х., 2009. – 20 с.

8. *Дурєєва Т. А.* Адаптація комунікаційних технологій до бібліотечної діяльності в умовах інформаційного суспільства : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Тетяна Анатоліївна Дурєєва ; Харків. держ. акад. культури. – Х., 2010. – 20 с.

9. *Ісаєнко О. О.* Розвиток інноваційних бібліотечних технологій інформаційного обслуговування в Україні (1980–2007 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 27.00.03 / Олександр Олександрович Ісаєнко ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2009. – 20с.

10. *Костирко Т. М.* Система бібліотечно-інформаційних ресурсів вищих навчальних закладів: концептуалізація регіональних механізмів функціонування : автореф. дис. ... канд. наук з соц. комунікацій : 27.00.03 / Тамара Миколаївна Костирко ; Харк. держ. акад. культури. – Х., 2008. – 20 с.

11. *Соловйова М. В.* Комерціалізація бібліотечно-інформаційної діяльності в умовах ринкової економіки України : автореф. дис. ... канд. наук з соц. комунікацій : 27.00.03 / Марія Володимирівна Соловйова ; Харк. держ. акад. культури. – Х., 2009. – 20 с.

12. *Медведєва В. М.* Еволюція дистантних форм бібліотечної роботи як спосіб розширення доступу користувачів до бібліотечних фондів (1990–2009) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 27.00.03 / Валентина Миколаївна Медведєва ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2010. – 18 с.

13. *Іванова І. Г.* Електронне інформування в правовій сфері як бібліотечний аспект розвитку інформатизації в Україні (1998–2008 рр.) : автореф. дис. ...

канд. іст. наук : 27.00.03 / Наталія Георгіївна Іванова ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2010. – 16 с.

14. *Коваленко І. П.* Комунікаційні засоби формування правової культури бібліотечних фахівців : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Ірина Павлівна Коваленко ; Харків. держ. акад. культури. – Х., 2010. – 21 с.

15. *Демчина Л. І.* Вища бібліотечно-інформаційна освіта в сучасній Україні: формування документологічної складової : автореф. дис. ... канд. наук з соц. комунікацій : 27.00.03 / Любов Іванівна Демчина ; Харк. держ. акад. культури. – Х., 2008. – 20 с.

16. *Олійник О. В.* Інформаційні технології дистанційного навчання у вищій бібліотечній освіті США : автореф. дис. ... канд. наук з соц. комунікацій : 27.00.03 / Ольга Віталіївна Олійник ; Харк. держ. акад. культури. – Х., 2008. – 20 с.

17. *Копанєва В. О.* Формування фонду мережевих ресурсів у науковій бібліотеці (90-ті роки ХХ ст. – поч. ХХІ ст.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 27.00.03 / Вікторія Олександрівна Копанєва ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2008. – 20 с.

18. *Захарова Н. Б.* Культурно-просвітницька діяльність Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (1918–2008) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 27.00.03 / Наталія Борисівна Захарова ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2010. – 19 с.

19. *Пашкова В. С.* Еволюція національних бібліотечних асоціацій (1876–2009) : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 27.00.03 / Валентина Степанівна Пашкова ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2010. – 40 с.

20. *Трачук Л. Ф.* Комп'ютеризація бібліографічної діяльності бібліотек в Україні (1991–2009 рр.) : основні напрями розвитку бібліографування та бібліографічного обслуговування : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 27.00.03 / Людмила Федорівна Трачук ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2010. – 20 с.

21. *Шатрова М. Б.* Документні ресурси української бібліографії образотворчого мистецтва (1996–2005) : склад, зміст, особливості розвитку : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 27.00.03 / Марина Борисівна Шатрова ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2010. – 18 с.